

величезну роль у реалізації майбутнім викладачем полікультурної орієнтації своїх професійних функцій. Оскільки спілкування, вважає Б. Лихачов, є основним каналом змістової взаємодії студентів між собою і викладачем. Педагогічне спілкування, щоб бути корисним та дієвим, має бути змістовним. Єдність глибокого змісту та оптимальної форми підвищують ефективність його виховного впливу [6, с. 296]. Майбутній викладач повинен володіти навичками спілкування, які допоможуть йому правильно розуміти інших та висловлювати свої думки чітко, послідовно, дохідливо і переконливо, цікаво, впливати та викликати відповідні почуття та дії. Наголошуємо, що для того, аби сформувати професійну майстерність у майбутніх викладачів вищих педагогічних навчальних закладів, треба забезпечити їх оволодінням навичками іншомовного спілкування в полікультурному педагогічному процесі. Це допоможе майбутньому викладачу здійснювати професійну діяльність на високому рівні, використовуючи комунікативну компетенцію, де толерантність відіграє вирішальну роль.

У нових соціально-економічних умовах під час реформування вищої педагогічної освіти України важливим є врахування світових тенденцій та потреб сучасного суспільства. Пріоритетну увагу треба приділяти підготовці нової генерації науково-педагогічних кадрів вищої школи. У зв'язку з динамічними соціальними, культурними, економічними та політичними змінами в межах країни та в світі зростають вимоги до викладача вищої школи. Професійна діяльність викладача вищої школи вимагає наявності певних особистісних якостей і соціально-психологічних рис та педагогічних здібностей згідно з потребами сучасного суспільства. З метою подальшого розвитку національної системи освіти України, її глобалізації, гуманізації та інтеграції в європейський та світовий освітній простір сучасній педагогічній освіті слід приділити більше уваги підвищенню якості професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів.

Література:

1. Атрощенко Т. Розвиток культури міжнаціонального спілкування у студентському колективі / Т. Атрощенко // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 1999. – Вип. 6. – С. 92–95.
2. Вишківська В. Б. Суб'єктивність студентів у навчальному процесі – необхідна умова формування професійної компетенції / В. Б. Вишківська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова: зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 8 (18). – С. 4–5.
3. Воротняк Л. І. Особливості формування полікультурної компетенції магістрів у вищих педагогічних навчальних закладах [Електронний ресурс] / Л. І. Воротняк // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 39. – С. 105–108.
4. Довгополова Я. В. Толерантні відносини студентів у полікультурному середовищі / Я. В. Довгополова // Реалізація принципів і завдань Болонського процесу в Україні : матеріали міжнар. наук. конф. – Львів, 2005. – С. 76–82.
5. Зозуля І. Є. Полікультурні взаємовідносини іноземних студентів у середовищі вищого навчального закладу України (досвід Вінниччини) [Електронний ресурс] / Є. Зозуля. // Міжнародна науково-практична конференція «Гуманізм і освіта – 2010». – Режим доступу : conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Zozulya.php.
6. Лихачёв Б. Т. Педагогіка : учеб. пособ. / Б. Т. Лихачёв. – М., 2003. – 607 с.
7. Мороз О. Г. Педагогіка і психологія вищої школи : [навч. посіб.] / О. Г. Мороз, О. С. Падалка, В. І. Юрченко; за заг. ред. О. Г. Мороза. – К. : НПУ, 2003. – 267 с.
8. Олійник В. В. Професійне удосконалення науково-педагогічних працівників : проблеми та шляхи вирішення / В. В. Олійник // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Вип. 27 (31) : [в 3-х ч.]. – Ч. 1. – Х. : НТУ «ХП», 2010. – С. 88–97.
9. Пинзеник О. М. Модель удосконалення професійної майстерності викладача вищої педагогічної школи І-ІІ рівнів акредитації / О. М. Пинзеник // Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Вип. 52. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2009. – С. 334–338.
10. Тютюнник Я. В. Професійне педагогічне спілкування як спільна творчість викладача і студентів / Я. В. Тютюнник // Магістр. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – С. 182–185.

УДК 37.016:81]:1

Л. В. Петько,

Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ФІЛОСОФСЬКО-ЛІНГВІСТИЧНІ ІДЕЇ РОЗУМІННЯ МІЖЛЮДСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розглядаються філософсько-лінгвістичні ідеї міжособистісної комунікації, які зумовлені глобалізаційними освітніми та професійними викликами. Автор торкається питання міжкультурної комунікації як необхідної умови взаємодії людей у процесі їхньої життєдіяльності шляхом опанування мовного простору. На прикладі наукових розвідок сучасних українських і зарубіжних учених обосновується доцільність навчання молоді в професійно-орієнтованому середовищі, що сприятиме до адаптації в майбутній діяльності.

Ключові слова: суспільство, комунікація, мова, особистість, студент, професійне навчання, середовище.

Рассматриваются философско-лингвистические идеи межличностной коммуникации, вызванные глобализационными образовательными и профессиональными вызовами. Обосновывается на примере научных изысканий украинских и зарубежных учёных необходимость обучения студентов иностранным языкам в профессионально-ориентированной среде, что будет способствовать адаптации в будущей профессиональной деятельности. Автор касается вопроса межличностного взаимодействия путём вхождения в языковое пространство.

Ключевые слова: общество, коммуникация, личность, студент, профессиональное обучение, среда, языки.

The philosophical and linguistic ideas of interpersonality communication are examined, caused global educational and professional calls in modern society. The author analyzes the basic models in modern society and compares them. The author gives proof of the necessary of foreign language students' teaching in the professional-oriented environment on the examples of scientific researches of the modern Ukrainian and foreign scientists that will promote in the adaptation in future activity. The article deals with the phenomenon of language from the perspective of interpersonality co-operation in the way of entering into the linguistic space.

Key words: society, communication, personality, student, professional teaching, languages.

Одним з перших мову, як об'єкт соціального пізнання, став розглядати Ф.де Соссюр, який охарактеризував мову як систему знаків і акцентував увагу на комунікацію. Вчений поділив мовну діяльність на мову і мовлення, чим надав мові соціальний статус, а мовлення запропонував визначати як засіб вираження мови – «єдиним і істинним об'єктом лінгвістики є мова, яка розглядається в собі і для себе [13, с. 207]».

У свою чергу, стверджуючи й усебічно обґрунтовуючи положення про те, що «справжнє буття людини» можливе лише в тісному зв'язку з іншими людьми, К. Ясперс [19] називає такий сутнісний зв'язок, ці відносини між людьми комунікацією. Тема комунікації є головною для більшості його творів що присвячені проблемі людини, її «самобуттю» (Selbstsein), шляхам його осягнення (за Ясперсом, «прояснення», «всвітлення» буття екзистенції), так і працям культурологічної спрямованості.

К. Ясперс наполягає на тому, що здійснення власного (екзистенційного) буття людини та буття-в-комунікації мають тісний зв'язок: комунікація є першопричиною екзистенції. Зазначимо, що зміст поняття комунікації у працях філософа не є однозначним. Поняття комунікації у нього багатовимірне, яким відповідають різні рівні свідомості та способи ставлення до світу. Ґрунтовне висвітлення проблеми комунікації К. Ясперс [20] розпочинає дослідженням «комунікації наявного буття» (Daseinskommunikation), що складається, функціонує в межах «простого, неприкрашеного» буття, його природно утворених спільнот (серед них Ясперс вирізняє такі спільноти, як сім'я, а також інші «вітальні» спільноти), об'єднання за предметною доцільністю (економічні союзи й таке ін.) й, нарешті, спільноти, що об'єднуються в одне ціле ідеєю духовної цілісності (державна, церква), – в усіх цих випадках комунікація є різноманітною цим спільнотам, їх можна спостерігати емпірично, вони вивчаються психологією та соціологією. «В межах цих спільнот «наявного буття», – писав учений, – мої дії та вчинки не відрізняються від дій та вчинків інших людей, те ж саме можна сказати і про мої думки та вірування». Він останніх днів свого життя, намагався узгодити два, часто протилежні, погляди на проблему – самотність та комунікацію. Саме в міжлюдському спілкуванні, на думку мислителя, найвиразніше оприявнюється відмінність між індивідом як особою, персоною та індивідом як одним із маси, й одночас – змістова відмінність у характері комунікативних спільнот, до яких ці люди належать [12].

Як зазначає Л. А. Ситниченко, поняття комунікації у К. Ясперса багатовимірне, якому відповідають різні рівні свідомості та способи ставлення до світу. Розглядаючи філософську спадщину К. Ясперса, українська вчена дійшла висновку, що під «екзистенційною комунікацією» Ясперс розуміє такі відносини між людьми, які ґрунтуються на «взаємності», «встановленні відкритості», «люблячій боротьбі», тобто на глибоких особистих стосунках, на протигагу анонімним, відверто-утилітарним. Адже «сама в екзистенційній комунікації, за допомогою якої людина приходить до самої себе, вона стає справжнім опертям її власного, автентичного, персонального буття [12]»

Відповідно позиції К. Ясперса, спілкування людини зі світом є особливим спілкуванням і відносинами. На його думку, не все, що існує, є світ. Світ кожного окремого індивіда – це те, що створює для нього життєве середовище. Тому якщо немає світу, то і немає реалізованої людини. Про комунікацію К. Ясперса можна говорити у трьох вимірах: комунікація людини зі світом, особистісна комунікація і вища комунікація (supreme) [8].

Його співвітчизник, професор Мюнхенського університету Дітер Генріх (D. Heinrich) у своїх працях звертається до людини як до суб'єкту, і розглядає комунікацію у єдності «самосвідомості» (Selbstbewußtsein) та «самопідтримки» (Selbsterhaltung), тобто особистості, яка здатна корегувати свої дії і яка власне залежить сама від себе. Вчений звертає увагу на для утворення іменників шляхом вживання займенника німецької мови *selbst (сам)* [21, с. 121–122].

У свою чергу, вітчизняний науковець П. В. Кретов розглядає комунікацію «як систему репрезентації самості», яка передбачає існування єдності «час-простір», певного континіума, де усі події відбуваються, але не одночасно, «що зумовлено кореляцією між сприйнятим та уявним, перцептивним і інтелегібельною картинами світу [6, с. 88]».

В історичній ретроспективі ми не можемо не згадати сучасника К. Ясперса – М. Хайдеггера, одного з визначних філософів ХХ ст., який приділяв значну увагу мові як об'єкту філософського усвідомлення, використання людиною мови. У своїй праці «Unterwegs zur Sprache» («Шлях до мови», 1959) [17] він пояснював існування людини виходячи з контексту реальних і практичних взаємин людини зі світом.

За М. Хадеггером «Що означає говорити? Поширена думка така: розмова – це заняття продукування звучання і слухання. Розмова – це звукове повідомлення і вираз людських переживань. Така основна думка, з якої слідують «три характеристики мови». Перш за все, мова є вираз. Уявлення про мову як висловлювання найбільш поширене. У ньому передбачається наявність внутрішнього, що висловлюється. Якщо мова розглядається як висловлювання, то вона представляється виразно, саме в тому випадку, коли вираз пояснюється посиланням на внутрішнє. По-друге, мова розуміється як діяльність людини. Тому й стверджується: людина говорить і вона говорить мовою. Тому не можна сказати «мова говорить», – це означало б – тільки мова створює і улаштовує людину. Цим припускалося б, що людина – «продуктор» мови. По-третє, створення людиною висловлювання завжди є уявлення та зображення дійсного і недійсного [18, с. 5]. До того ж вчений наголошував, що характеристики мови, як людської діяльності, протиставляється вчення про божественне походження слів мови [18, с. 6].

Характеризуючи вплив мови на людину, нашу увагу привернула дисертація І. Сітнікової, присвячена комплексному лінгвостилістичному аналізу текстів М. Хайдеггера (лекції, доповіді, виступи, аналіз поезії), метою яких було вплинути на аудиторію, де об'єктом міркувань вченого виступає мова, визначення особливої ролі мовних засобів аргументації і впливу (логічні, емоційні) з чітко виявленою орієнтацією на адресат у пізніх наукових працях німецького філософа-екзистенціаліста (тобто поряд із мовною функцією повідомлення важливу роль відіграє функція впливу на адресат). Автор зазначає, що Хайдеггер у своїх текстах, по суті, створює власну мову, що відповідає його уявленням про дійсну мову, слова якої володіють здатністю виявляти суть буття, розкривати його потаємний зміст. Результати дослідження дозволили виокремити такі випадки поєднання засобів впливу: 1) ритмічний рух, заснований на граматико-синтаксичному паралелізмі, що підкреслюється лексичними повторами, 2) лексичний і семантичний повтори вступають у взаємодію, підсилюючи експресивність тексту [11, с. 149].

На жаль, ні К. Ясперс, ні М. Хайдеггер протягом свого життя не стали близькими, не об'єднали свої наукові пошуки, хоча, кожен з них, беззаперечно, став видатним вченим 20-го століття. Отже, філософсько-освітній напрям за К. Ясперсом, ґрунтується на вільній комунікації.

Аналогія освітньої діяльності як спілкування, на думку Н. І. Ашиток, є визначальною, адже «унікальність кожної людини з лише її властивою мовною картиною світу не є недоліком при спілкуванні, навпаки яскравість кожної особистості робить спілкування більш продуктивним, порозуміння між комунікантами під час такої взаємодії будується на спільності між їхніми внутрішніми світами в ім'я спільної справи». Порозуміння зазвичай між окремими досягається у подоланні мовного і світоглядний бар'єрів. Саме цей різновид взаємодії повинен лягти в основу порозуміння людства загалом, і в організацію освітньої діяльності зокрема, оскільки ідеї взаємопов'язаності діяльності людей, потреби взаєморозуміння, що зумовлюється зростаючою взаємозалежністю всіх країн і народів, потреби об'єднання зусиль усього людства в ім'я збереження життя на землі уже сьогодні у новому планетарному мисленні актуальні, вони стали невід'ємними складови-

ми буття. Уявлення про виховання у наш час зміщуються в бік розуміння виховання як процесу спілкування, а тому саме навички такої взаємодії й покликана формувати освіта.

Таким чином, час картини світу у її концептуально-мовному вимірі настає не тільки в дослідженнях науковців різного спрямування, а й в освіті, адже саме виховання, що ґрунтується на комунікативних засадах, спрямоване на формування ефективної адаптивності людини до соціального середовища, на розуміння єдності між людьми, усвідомлення себе людиною, для якої близькими та зрозумілими є інтереси інших людей, а головними цінностями – загальнолюдські [2, с. 38–39].

Утім, у межах нашого дослідження не можна оминати актуальні філософські дискусії у площині комунікативно-діалогічної концепції ідентичності, де лідерство належить канадському філософу Ч.Тейлору [14; 15]. Відповідно до наукових позицій вченого, людська ідентичність створюється діалогічно, на засадах людського спілкування, комунікації. Будучи засновником і автором компромісного мультикультуралізму, який базується на визнанні, професор поєднав поняття «визнання» з поняттям «мультикультуралізм» стверджуючи, що визнання самотутніх культурних особливостей різних людей можливо лише в суспільствах, які культивують полікультурні цінності. Він вважає «визнання» новою людською потребою і допускає, що всі члени сучасних суспільств очікують визнання і пропонує такі дві його форми: загальний вияв демократичної форми «рівноправ'я» та конкретний вияв цінності самотутніх особливостей людини, які ідентифікують себе з певними соціальними групами. Саме визнання самотутніх культурних особливостей Ч.Тейлор надає рушійну силу розвитку мультикультуралізму як на рівні окремих людей, так і на рівні цілого суспільства [7, с. 25; 16].

Мультикультуралізм – явище суспільного життя, яке передбачає мирне співіснування різних культур та етносів у рамках одного суспільства. Цей феномен почав відображатися як у культурному, так і у політичному житті, тому став невідворотним явищем сучасних перетворень: більш актуальними стають проблеми, що стосуються мультикультурного плюралізму, мультикультурного суспільства, діалогу культур, вияви мультикультуралізму у політичній, соціальній та економічній сферах, які об'єднуються під загальним явищем всеохоплюючої глобалізації. Мультикультуралізм розглядають як соціокультурний феномен крізь призму теорії громадянського суспільства: у сучасному суспільстві перед великими мегаполісами уже не стоїть питання чи бути їм мультикультуральними. Множинність, розмаїття культур їм не оминати, через зростаючу популярність доктрин мультикультуралізму. Це переконливо простежується у поширенні англійської мови як другої у багатьох країнах світу, утвердженні нових групових ідентичностей, зростанні міграційних потоків та впливів діаспори [5, с. 155].

Тому, щоб мультикультуралізм краще вживався у сучасному суспільстві, необхідна певна взаємодія, тому все більш актуальним стає питання діалогу культур. У наш час розвиток мультикультуралізму практично неможливий без міжкультурного діалогу через те, що якщо культури не будуть взаємодіяти і приймати одна одну, не буде і їх розвитку [9]. Як слушно зауважує Н.І.Ашиток, «мовна соціалізація людини на комунікативно-культурологічній основі перетворюється для неї на умову входження в глобалізовану людську цивілізацію і є основою осмислення власної життєвої позиції і життєвої місії» [2, с. 334].

На особливу увагу щодо інтерпретації соціальних процесів і явищ заслуговує теорія «соціальної еволюції» Ю.Габермаса, де вчений головну ваду марксистської історії вбачає у розумінні К.Марксом феномену праці, коли Ю.Габермас вважає, що до специфічно людських норм життєдіяльності еволюція прийшла не лише під впливом праці і, головним чином, не через працю, а завдяки спілкуванню і мові. Саме мова постає надприродним феноменом, який забезпечує рівень соціокультурного розвитку формування людини, як носія загальних комунікативних ролей. Лінгвістичний аналіз мови стає для Ю.Габермаса фундаментом створення загальної теорії еволюції соціального, тому що саме мовна комунікація і мовне розуміння створюють передумови для практичного здійснення передбачуваних форм життя, відповідних форм соціальної дійсності. Лінгвістичний і соціальний процеси за Ю.Габермасом, ідуть паралельно один одному. До того ж інструментальні і комунікативні дії за Ю.Габермасом, відбивають три основні сфери людської діяльності: працю, владу, мову, а їхнім співвідношенням визначають вигляд і якість соціального [1, с. 574–575].

Варто зазначити, що лінгвістична філософія Л.Вітгенштейна, а саме вчення про мовні ігри, стало підґрунтям теорії соціальної еволюції Ю.Габермаса. У Л.Вітгенштейна, засновника аналітичної філософії мови, у «Філософських дослідженнях» [3] провідне місце у її вивченні займає місце дослідження співвідношення мови і позамовної реальності, а також мови і діяльності людини, як влучно пише В.В.Зинченко, «в аналітичній філософії об'єднується весь масив життєвої практики людського буття та її мовних форм [4, с. 7]», тобто мовна гра – це «одночасно форма діяльності, яка утворилася культурно-історично», стала «функцією життя», що свідчить про перехід від лінгвістики до практики життя [6, с. 79–80].

У свою чергу, труднощі, що виникають у процесі міжкультурної комунікації, за твердженням психолога Л.Г.Почебут, можуть призвести до фрустрації, емоційного розладу, втрати інтересу до подібних інтеракцій через додаткові зусилля, які необхідно прикладати комуніканту [10, с. 90].

Очевидно, що сучасне суспільство стало відкритим. Активні міграційні процеси, розгалуження транснаціональних корпорацій по усьому світу, пошуки людиною працевлаштування та її професійна діяльність, навчання, туризм та ін. потребують грамотної міжкультурної комунікації в соціальному та професійному середовищах, а це вимагає від майбутніх випускників університетів володіти іноземними мовами не тільки на побутовому рівні, а й за професійним спрямуванням.

Література:

1. Андрущенко В. П. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: підручн. для вищ. навч. закл. / В. П. Андрущенко, Л. В. Губерський, М. І. Михальченко. – 3-є вид., випр. та доп. – К.: Генеза, 2006. – 656 с.
2. Ашиток Н. І. Мовна картина світу в філософсько-освітньому дискурсі: дис.... д-ра філол. наук: 09.00.10 / Ашиток Надія Іванівна; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – К., 2011. – 410 с.
3. Вітгенштейн Л. Філософские работы: пер. с нем. М.С.Козловой, Ю. А. Асеева. – М.: Гнозис, 1994. – Ч.1. – 612 с.
4. Зинченко В. В. Дискурс как аналитическая социальная онтология, аксиология и гносеология человека [Електронний ресурс] / В.В.Зинченко // Філософские проблемы информационных технологий и киберпространства: электронный журнал, 2013. – № 1 (июнь). – С. 4–25. – Режим доступа: <http://cyberspace.pglu.ru>
5. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: [монографія] / М. А. Козловець. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
6. Кретов П. В. Мировоззренческий аспект философской антропологии: язык, символ, самость, сознание [Електронний ресурс] / П. В. Кретов // Філософские проблемы информационных технологий и киберпространства: электронный журнал, 2013. – № 1 (июнь). – С. 74–91. – Режим доступа: <http://cyberspace.pglu.ru>
7. Ляпіна Л. А. Мультикультуралізм у контексті комунітаристського дискурсу / Л.А.Ляпіна // Наукові записки [Черноморсько-держ. ун-ту імені Петра Могили]. Сер.: Соціологія. – 2013. – Вип. 199. – Т. 211. – С. 23–26.

8. Мерхаба С. Понятие коммуникации и её место в антропологии Карла Ясперса [Електронний ресурс] / С. Мерхаба // Молодой учёный, 2011. – № 7. – Т. 1. – С. 128–132. – Режим доступу : <http://www.moluch.ru/archive/30/3462/>
9. Парасюк Оксана. Мультикультуралізм як соціокультурний феномен [Електронний ресурс] / Оксана Парасюк. – Режим доступу : <http://naub.ua.edu.ua/2013/multykulturalizm-yak-sotsiokulturnyj-fenomen/>
10. Почебут Л. Г. Кросс-культурная и этническая психология / Л. Г. Почебут. – Санкт-Петербург : Питер, 2010. – 336 с.
11. Ситникова Ирина Олеговна. Система языковых средств аргументации и воздействия на адресата в философских трудах Мартина Хайдеггера / Ирина Олеговна Ситникова : дис... канд. филол. наук: 10.02.04. – Санкт-Петербург, 2003. – 162 с.
12. Ситниченко Л. А. Комуникативно-діалогічна концепція ідентичності в контексті сучасних філософських дискусій [Електронний ресурс] / Л. А. Ситниченко // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, 2005. – № 48. – Режим доступу : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_48/Sytmychenko.htm
13. Соссюр Ф. де. Курс общей лингвистики. – М. : УРСС Эдиториал, 2007. – 257 с.
14. Тейлор Ч. Джерела себе: творення новочасної ідентичності: пер. з англ. / Ч. Тейлор ; заг. ред. пер. з англ. А. Васильченко ; Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». Центр європейських гуманітарних досліджень. – К. : Дух і літера, 2005. – 691 с.
15. Тейлор Ч. Етика автентичності / Ч. Тейлор ; пер. А. Васильченко. – К. : Дух і літера, 2002. – 128 с.
16. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «Політика визнання» / Ч. Тейлор ; пер. з англ. Р. Й. Димерець ; ред. з комент. Е. Гутман [та ін.]. – К. : Альтерпрес, 2004. – 172 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека).
17. Хайдеггер М. Путь к языку / Хайдеггер М. Время и выступление. – М. : Республика, 1993. – 447 с. – С. 259–273.
18. Хайдеггер Мартин. Язык : пер. и прим. Б.В.Маркова / Хайдеггер Мартин. – С.-Петербург : ЛО Всесоюзный благотворительный фонд «Интеллект», 1991. – 20 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://lib.ru/HEIDEGGER/yazyk.txt>
19. Jaspers K. Philosophie. – Berlin, 1956. – Bd. 2. – Berlin, Göttingen, Heidelberg. – 202 S.
20. Jaspers K. Die geistige Situation der Zeit. – Berlin; Leipzig, 1932.
21. Heinrich D. Über Selbstbewußtsein und Selbsterhaltung / Heinrich D. Selbstverhältnisse. – Stuttgart : Reclam, 1993. – 221 S. – S. 109–131.

УДК 378.147:811.111

Н. М. Рекун,*Академія праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ*

ЛІНГВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Стаття присвячена аналізу лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, які впливають на методичні аспекти навчання англійської мови для туризму. Представлено типологію туристичних термінів, визначено прийоми їх семантизації, укладено відповідні методичні рекомендації.

Ключові слова: зміст навчання, лінгвістичний аспект, дискурс, лексика, туристична термінологія, семантизація.

Статья посвящена анализу лингвистических и экстралингвистических факторов, которые влияют на методические аспекты обучения английскому языку для туризма. Представлена типология туристических терминов, определены приемы их семантизации, составлены соответствующие методические рекомендации.

Ключевые слова: содержание обучения, лингвистический аспект, дискурс, лексика, туристическая терминология, семантизация.

The article analyzes the linguistic and extralinguistic factors which affect the methodological aspects of teaching English for Tourism. The typology of tourist terms is exposed, the techniques of their semantization are defined, the methodological guidelines are developed.

Key words: content of learning, linguistic aspect, discourse, lexis, tourist terminology, semantization.

Вирішення завдання професійної іншомовної підготовки фахівців туризму передбачає дослідження так званої підмови спеціальності, яка обслуговує туристичну сферу діяльності, забезпечуючи в ній усну та письмову мовну комунікацію для досягнення професійно значущих цілей. Термін підмова туризму вживається для позначення сукупності мовних, переважно лексичних, засобів, що використовуються в текстах однієї тематики. Успішна підготовка з англійської мови фахівців сфери туризму потребує обов'язкового оволодіння підмовою спеціальності, що ґрунтується на специфічній системі термінів.

Проблема підготовки фахівців сфери туризму в контексті ефективного оволодіння ними туристичним термінологічним апаратом вже стала об'єктом уваги філологів, соціолінгвістів, методистів (О. Н. Вержанська, Н. К. Іванова, Т. Н. Лагута, О. Н. Масленнікова, І. В. Процик та інші). На рівні дисертаційних досліджень Е. Т. Белан (2009) та Л. В. Виноградовою (2011) проведено лінгвістичний аналіз термінології туризму англійської та російської мови у синхронному та діахронному аспектах. У роботах О. В. Скібіцької систематизовано оптимальні шляхи перекладу безеквівалентної лексики в туристичних Інтернет-текстах на українську мову, О. С. Насонову, Ю. В. Привалову (2013) актуалізовані питання особливостей перекладу рекламних текстів з туризму, А. Ю. Чуфарлічевою (2010) розроблено методiku навчання створення англійськомовних туристичних проектів майбутніми менеджерами туризму. Слідом за науковими пошуками Г. Денна (1996), А. Яворські (2003), Г. Каппеллі (2006), Д. Брайса (2007), Р. Фокс (2008) продовжено вивчення соціолінгвістичної складової туристичного дискурсу та перспектив розвитку міждисциплінарного потенціалу мови туризму. Не зважаючи на пошук інтересу серед науковців до сфери туристичного обслуговування та термінології туризму проблема якісної іншомовної підготовки фахівців туристичної галузі потребує подальшої розробки та залишається актуальною як в лінгвістичному, так і в методичному планах.

Отже, метою статті є аналіз особливостей викладання англійської мови для фахівців туристичної сфери у контексті лінгвістичного та методичного аспектів такого професійно спрямованого навчання. Конкретизованими завданнями дослідження, що пропонується, є такі: аналіз лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів впливу на процес іншомовної підготовки фахівців туризму; визначення специфіки відбору лінгвістичного компоненту змісту навчання англійської мови для туризму; розробка відповідних методичних рекомендацій.

Для вирішення поставлених завдань були узагальнені ті *новітні тенденції* в сучасному освітньому просторі України, які зумовлюють необхідність оновлення та удосконалення процесу професійної іншомовної підготовки фахівців з туризму. Стисло окреслимо низку таких чинників: